

Kaupunkiympäristön toimialan selvitys tarkastuslautakunnan arviointikertomuksesta vuodelle 2022

Vantaan tarkastuslautakunta on laatinut vuoden 2022 Vantaan kaupungin arviointikertomuksen, joka on merkitty tiedoksi kaupunginvaltuuston kokouksessa 22.5.2023 § 3 ja lähetetty kaupunginhallitukselle toimenpiteitä varten. Kaupunginhallitus on 5.6.2023 § 5 lähettänyt päätöksen toimialoille toimenpiteitä varten.

Kaupunkiympäristön toimialalla on laadittu tarkastuslautakunnan huomioiden perusteella seuraava selvitys, jonka toimialan molemmat lautakunnat, kaupunkiympäristö- ja kaupunkitilalautakunta, osaltaan hyväksyvät.

Kaupunkiympäristön toimiala toteaa selvityksensä arviointikertomukseen seuraavaa:

Vuonna 2022 valtuuston asettamista 38:sta sitovasta tavoitteesta 11 oli vastuutettu ensisijaisesti kaupunkiympäristön toimialalle. Näistä 4 toteutui täysin, 6 osittain ja 1 ei lainkaan. Tarkastuslautakunta oli yhtä mieltä kaupunkiympäristön toimialan raportointivastuulla olleiden tavoitteiden toteutumisesta, mutta huomautti mittaroinnin selkeyden merkityksestä muutaman tavoitteen osalta. Näihin otetaan alla kantaa erikseen.

Kaupunkiympäristön toimiala yhtyy tarkastuslautakunnan näkemykseen selkeän mittaroinnin merkityksestä toiminnan ohjaamisessa entistä tuloksisempaan suuntaan ja pyrkii jatkossa kehittämään mittarointiaan yhä kuvaavammaksi. Mittarointia on kuitenkin tärkeä kehittää siten, että se kattaisi myös kaupunkiympäristöön liittyviä laadullisia elementtejä, joita tyypillisesti on määrällisiä tavoitteita vaikeampaa mitata. Toiminnan painopisteiden tulee siis ohjata mittarointia eikä toisinpäin.

Sitovat tavoitteet vuodelle 2022

Sitova tavoite 19. Toimitilat ovat teknisesti kunnossa ja sisäilmaolosuhteen sekä esteettömyysvaatimukset ovat vaatimusten mukaisia ja sisäilmaoireilu hallinnassa Kaikkien kohteiden sisäilmatilannetta seurataan ja rakennuksiin tehdään eri laajuisia tarkastuskäyntejä. Yhteensä tarkastuskäyntejä tehdään oman henkilöstön voimin

noin 100 kpl vuosittain. Tarkastus tehdään, jos rakennuksessa havaitaan hajua tai koetaan oireilua tai muuta sisäilmahaittaa tai epäilyä sisäilman aiheuttamista ongelmista, tai jos rakennuksessa on alkamassa osakorjaus- tai peruskorjausprojekti. Toimitilajohtamisen yksikön suorittamien tarkastusten lisäksi tarkastuksia tehdään myös ympäristöterveydenhuollon tarkastusten yhteydessä. Nämä tarkastukset tehdään suunnitelmallisesti 3 vuoden välein kouluihin ja päiväkoteihin.

Sisäilmakorjausten yhteydessä tehdään olosuhdekysely ennen ja jälkeen korjausten, jossa vastaajat voivat ilmoittaa havaitsevatko edelleen sisäilmahaittaa vai eivät. Kysely tehdään omana työnä. Koetun oireilun mittaamista vaikeuttavat mm. oireilun yksilöllisyys, tilojen käyttäjien suuri määrä ja vaihtuminen sekä kausivaihtelut ulko-olosuhteissa. Tämän vuoksi tekninen kunto ja vaatimusten mukaisuus tulee osoittaa itse rakennusta tarkastelemalla. Korjaustoimenpiteitä voidaan pitää onnistuneina, jos korjaukset on toteutettu tutkimusten edellyttämässä laajuudessa ja laadukkaasti korjaussuunnitelmien mukaisesti. Lähtökohtaisesti olosuhteita voidaan pitää riittävän hyvinä, jos ne täyttävät sisäilmaolosuhteille asetetut, mitattavissa olevat tavoitearvot.

Rakennusten ja toimitilojen kuntoa voidaan luotettavimmin arvioida säännöllisin ammattilaisten suorittamin kuntotarkastuksin, joita kuitenkin on mahdollista toteuttaa rajallinen määrä. Digitaalisella olosuhdeseurannalla mahdollisiin muutoksiin voidaan reagoida ennakoivasti, mutta näitäkin laitteita on käytössä rajoitetusti. Sisäilman digitaalista olosuhdeseurantaa tehdään vuosittain noin 30 rakennukseen. Näitä mitattavia kohteita vaihdetaan vuosittain ja kohteita lisätään tarpeen mukaan. Kaikkiin kohteisiin lisätään olosuhdeseuranta, joissa sille nähdään tarvetta.

Sitova tavoite 26. Edistetään päästövähennystoimia hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi viimeistään vuonna 2030

Kuten arviointikertomuksessa todetaan HSY:n lopulliset päästölaskentatiedot saatiin vasta 27.6.2023. Tulosten mukaan pitkään laskusuunnassa olleet Vantaan kasvihuonekaasupäästöt eivät laskeneet viime vuonna kuten oli arvioitu. Vuonna 2021 kokonaispäästöt pysyivät lähes ennallaan, mutta vuonna 2022 ne kasvoivat seitsemän prosenttia. Vantaan päästöjen kasvu johtui pääosin kaukolämmön päästöjen kasvusta. Päästöt kasvoivat, sillä Venäjän hyökättyä Ukrainaan maakaasun ja puun tuonti Venäjältä loppui, ja osa Vantaan Energian kaukolämmön tuotantoon käytetystä maakaasusta korvattiin kivihiilellä. Lukuun ottamatta liikennettä ja työkoneita muiden päästösektoreiden päästöt laskivat hieman tai pysyivät samana edellisvuoteen verrattuna.

Vantaan, Keravan ja Järvenpään kaupunkien yhteisen Elinkeinoelämän ja kunnan välinen ilmastoyhteistyö -hanke toteutettiin 1.6.2021-30.6.2022. Hankkeessa laadittiin toimintamallikirjasto, johon koottiin kuntien käytössä olevia keinoja

toteuttaa ilmastoyhteistyötä alueen yritysten suuntaan. Lisäksi laadittiin paikallinen ilmastoyhteistyön malli.

Vantaalla ilmastoyhteistyö konkretisoituu jatkossa entistä enemmän eri toimijoiden välisenä yhteistyönä, jossa yritykset toteuttavat ilmasto- ja ympäristötekojaan osana Vantaan resurssiviisauden tiekarttaa. Kaupunki jakaa tietoa omista ilmastotavoitteistaan, samaten kuin tietoa yrityksille tarjolla olevasta tuesta.

Sitova tavoite 27. Kestävien liikkumismuotojen osuus kasvaa

Kulkumuotojakauman pysyvät muutokset tapahtuvat tyypillisesti hitaasti, ja kestävien kulkumuotojen osuuden kasvattaminen vaatii pitkäjänteistä työtä aina strategisemmasta yleispiirteisestä maankäytön suunnittelusta pieniin yksityiskohtiin.

Kestävien kulkumuotojen osuuksien mittarointi on vaikeaa lyhyellä aikavälillä. Arvio Vantaan kulkumuoto-osuuksien kehityksestä saadaan HSL:n liikkumistutkimuksesta, joka toteutetaan neljän vuoden välein. Kulkumuotojakauman selvittäminen luotettavasti vaatii käytännössä laajoja otantaan perustuvia tutkimuksia, eikä valitettavasti kulkumuotojakaumaa ole käytännössä mahdollista saada vuosittain. Tämän takia mittareiksi on valittu helpommin selvitettävät eli joukkoliikenteen matkustajamäärä ja pyöräilyindeksi. Tiedossa toki on, että pyöräilyindeksi varsinkin on hyvin suurpiirteinen ja mittausverkko on toistaiseksi hyvin harva. Mittauspisteiden määrää ollaan kuitenkin lisäämässä.

Kulkumuotoa käytetyistä mittareista ei tosiaan valitettavasti saada, mutta joukkoliikenteen matkustajamäärä -mittari kuvaa kuitenkin hyvin joukkoliikenteen käytön suosiota Vantaalla, ja se on keskeinen tieto joukkoliikenteen taloudellisen kestävyysvarmistamiseksi. Pyöräilyindeksimittari taas kuvaa pyöräiliikenteen määrän muutosta tietyissä pisteissä ja siten pyöräilijämäärien kasvua näissä paikoissa. Viime vuosina mittareiden tuloksiin ovat vaikuttaneet erityisesti koronapandemia ja etätyön yleistymisen, jolloin valitettavasti nämä eivät ole palvelleet niin hyvin mittarina kaupungin onnistumisesta kestävästä liikkumisesta edistämiseksi.

Sitova tavoite 28. Kiertotaloutta edistetään

Kiertotalous on yksi Resurssiviisauden tiekartan kaistoista. Rakentamisen kiertotalouden edistäminen on yksi merkittävä tiekartan tavoite. Vantaa on mukana kansainvälisessä CIRCuIT-hankkeessa (2019–2023), jonka tuloksia on alettu vuoden 2023 aikana liittää resurssiviisauden tiekartan toimenpiteisiin. Kaupunki näyttää edelläkävijänä esimerkkiä liittämällä kiertotalouden kriteerit uusien ja korjattavien rakennusten suunnitteluohjeisiin. Rakennukset tulee suunnitella pitkäikäisiksi, muuntojoustaviksi, helposti korjattaviksi ja monikäyttöisiksi. Vantaa on sitoutunut purkamisen Green dealiin, jonka tavoitteena on purettavien rakennusten

rakennusosien ja muiden materiaalien uudelleenkäyttö uudisrakentamisessa. Asiaa tullaan edistämään lähivuosina aluksi pilottien kautta.

Vantaa on mukana kuusi muutosaluetta sisältävän valtakunnallisen kiertotalouden Green dealin valmistelussa. Muutosalueista Resurssiviisaat rakennukset ja Kiertävät maa- ja kiviainekset koskettavat suoraan Vantaata ja Resurssiviisas energiantuotanto Vantaan Energian toiminnan kautta. Joko suoraan tai välillisesti kaupungilla on merkittävä rooli muutosalueissa Resurssiviisas tuotanto ja materiaalien kierto, Kestävän kulutuksen liiketoiminta ja jakamistalous sekä Uudistuva ruokaketju. Tarkemmat sitoumukset tehdään vuoden 2023 lopulla.

Sitova tavoite 29, kaupunkikeskustojen kehittäminen ja mittaaminen asukaskyselyillä

Tarkastuslautakunnalla ei arviointikertomusta laadittaessa ole ollut käytössään vuoden 2022 keskustojen elinvoimalaskennan tuloksia. Elävät kaupunkikeskustat ry on julkaissut elinvoimalaskentojen tulokset toukokuussa 2023. Julkaisun myötä voidaan todeta, että tavoitteeksi asetettu keskustojen elinvoiman myönteinen kehitys toteutui täysin.

Tarkastuslautakunta on ehdottanut, että kaupunkikeskusten ja vanhojen lähiöiden kehittämisen onnistuneisuutta voisi mitata myös asukaskyselyillä. Vantaan kaupunki teettää säännöllisesti asukaskyselyjä esim. paikallisten asukasfoorumien yhteydessä tai ajankohtaisiin hankkeisiin liittyen. Kyselyn käyttö sitovan tavoitteen mittarina edellyttäisi kuitenkin kyselyn toistamista samansisältöisenä, jotta elinvoimaisuuden kehittymistä voitaisiin verrata johonkin. Olemassa olevista kyselyistä tällaiseen tarpeeseen vastaa parhaiten Vantaan asukasbarometri, joka toteutettiin vuosina 2018 ja 2020. Edellisen asukasbarometrin yhteydessä on todettu, että kysely voitaisiin jatkossa toistaa esimerkiksi kerran valtuustokaudessa.

Kaupunkiympäristön toimialaa koskevat vuoden 2022 arviointikertomuksen muut tarkastelukohteet

Sitovien tavoitteiden ohella vuoden 2022 arviointikertomuksessa on tarkasteltu kaupunkiympäristön toimialan alaisesta toiminnasta erityisesti katujen ja puistojen palvelualueen, kiinteistöjen ja tilojen palvelualueen sekä ympäristökeskuksen palveluysikön toimintaa. Investointikohteista arviointikertomuksessa on tarkasteltu lähemmin Koivukylän päiväkodin rakennushanketta.

Kuten arviointikertomuksessa todetaan, toimialalla on pystytty kiitettävästi tarttumaan kehityskohteisiin ja tekemään toimia mm. korjausvelan kasvun hillitsemiseksi vaikeassa suhdannetilanteessa. Taloudellisen kestävyys ja kaupungin elinvoiman kehittämisen ohella on myös tärkeää huolehtia siitä, että Vantaan

asettamattomat kunnianhimoiset tavoitteet hiilineutraaliuden saavuttamiseksi ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi täyttyvät. Työtä kuitenkin riittää myös tulevaisuudessa. Tarkastuslautakunnan näkemykset toimialan kehityskohteista ovat oikeansuuntaisia ja arviointikertomuksessa esitettyjen suositusten avulla toimintaa voidaan kehittää edelleen.

Kaupunkiympäristön toimiala yhtyy tarkastuslautakunnan esittämään huoleen toimialaa vaivaavasta henkilöstövajeesta ja rekrytointivaikeuksista. Ongelma on valtakunnallinen. Työvoimapula koskettaa laajasti teknisiä aloja koko maassa ja kilpailu osaajista on koventumassa. Kaupunkiympäristön toimiala on omalta osaltaan pyrkinyt parantamaan tilannetta aktiivisella edunvalvonnalla ja yhteistyöllä muiden suurten kaupunkien kanssa.

Myös kaupungin omilla toimilla on kuitenkin vaikutusta työnantajan veto- ja pitovoimaan. Kaupunkiympäristön toimiala huomauttaa, että kaupunkitasoisessa henkilöstöpolitiikassa on viime vuosina systemaattisesti vähennetty HR-palveluiden tarjoamia palveluita ja lisätty esimiesten vastuuta henkilöstöasioissa. Seurauksena henkilöstöpalveluiden laatu on heikentynyt ja esimiesten kuormitus lisääntynyt. Vuonna 2022 käyttöön otetun palkanlaskentajärjestelmä Hertan myötä ongelma on entisestään pahentunut, kun toimialan esimiehille on siirretty aiemmin assistenteille tai palkanlaskennalle kuuluneita työtehtäviä. Esimiesten lisääntyneet HR-vastuut heikentävät esimiesten työtyytyväisyyttä ja niihin käytetty aika on pois henkilöstön johtamisesta sekä toimialan substanssitehtävistä. Päivittäisen henkilöstöhallinnon ohella rekrytointiprosessit ja niihin liittyvät hallinnolliset menettelyt (esim. täyttöluvat) koetaan toimialalla kuormittavina.

Koivukylän päiväkotitoimintakohteena

Koivukylän päiväkotitoiminta on Suomen suurin hirsirakenteinen päiväkotitoiminta, kokonaisalaltaan noin 2500 neliömetriä. Päiväkotitoiminta lämpiää maalämmöllä ja katolle on asennettu aurinkopaneelijärjestelmä, joten ympäristöystävällisyyteen ja energiatehokkuuteen tehdyillä panostuksilla on saatu rakennuksen aiheuttamat ilmastopäästöt tavanomaista reilusti vähäisemmäksi. Ulkovarastot ja katokset on toteutettu viherkattoisina. Tontin reuna-alueille on jätetty mahdollisimman paljon luonnonmukaista kasvustoa ja kunntaa, millä pyritään vahvistamaan lasten kosketusta luontoon.

Hankintakriteereinä olivat hinnan ja toiminnallisten perusteiden lisäksi ratkaisun hiilijalanjälki ja takuu-aika. Samalla urakkakilpailulla sovittiin Kivistöön nyt rakenteilla olevan Ruusupuun päiväkodin toteutuksesta. Kohde toteutetaan samoja hyviä todeja suunnitteluperiaatteita noudattaen.

Koivukylän päiväkodin loppukustannukset alittivat hankkeelle asetetun tavoitehinnan lopulta n. 23 %.

Kadut ja puistot palvelualue

Kaupunkiympäristön toimiala jakaa tarkastuslautakunnan huolen kaupunki-infran omaisuuden hallinnasta ja korjausvelan seurannasta. Tilannekuvan parantamiseksi ja vastuunjaon selkeyttämiseksi uusi omaisuudenhallinnan vastuualue on perustettu 1.7.2023 katujen ja puistojen palvelualueen rakentamisen palveluyksikköön. Vastuualue vastaa mm. rakennetun ympäristön (julkisen kaupunkitilan) omaisuudenhallintastrategiasta, omaisuuden elinkaaren hallinnasta ja omaisuusosien määrittelystä, omaisuustiedon ylläpidon koordinoinnista, toiminnan ja talouden suunnittelusta ja seurannasta sekä infran uudisrakentamisen, kunnossapitotoimenpiteiden ja korjausinvestointien ohjelmoinnista.

Kaupunkiympäristön toimialan näkemys on, että korjausvelan hillitseminen tai taittaminen edellyttää jatkossa sekä nykyistä selvästi korkeampaa määrärahasoa että riittäviä henkilöresursseja kunnallistekniikan suunnitteluttamiseen ja rakennuttamiseen. Toimiala tekee määrätietoista työtä nostaakseen infran korjausvelan määrän ja merkityksen kuntapäätäjien tietoon.

Kiinteistöt ja tilat palvelualue

Ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden parantamiseksi kiinteistöjen ja tilojen palvelualue on pyrkinyt täsmentämään tehtäväkuvauksia ja tehostamaan rekrytointia sekä saamaan uusia vakansseja henkilöstösuunnitelmaan. Myös palkkataso on useissa vakansseissa jäänyt jälkeen kilpailijoista, vaikka tähän on toistuvasti yritetty saada aikaan muutosta yhteistyössä HR-palveluiden kanssa. Työ rekrytointihaasteiden ratkaisemiseksi on tärkeä painopiste palvelualueella.

Korjausvelan hallinnan osalta jatketaan kulumista vastaavia korjausinvestointeja sekä myydään omaisuutta (mm. sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä pelastuslaitosta palvelevia rakennuksia ja asunto-omaisuutta) ja puretaan huonokuntoisia, käytöstä poistettavia, rakennuksia. Mahdollisuuksien mukaan tehdään kiinteistökehittämistä ja haetaan purkavaa uudistamista mahdollistavia asemakaavanmuutoksia.

Ympäristökeskus

Kaupunkiympäristön toimiala on tarkastuslautakunnan kanssa yhtä mieltä siitä, että Vantaan hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttaminen sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen edellyttävät riittäviä henkilöstö- ja muita resursseja. Luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi edellytetään paitsi resurssiviisauden tiekartassa, niin myös uudessa luonnonsuojelulaissa entistä enemmän työpanosta.

Toimiala kuitenkin toteaa, että oikean kokonaiskuvan saamiseksi luonnon monimuotoisuuteen liittyviä resursseja tulisi tarkastella kaupunkirakenteen ja ympäristön palvelualueen tasoisena kokonaisuutena eikä vain ympäristökeskuksen palveluyksikön näkökulmasta. Erityisesti yleiskaavoituksen kestävä kaupunki -tiimillä on ympäristökeskuksen ohella merkittävä rooli luontoarvojen huomioimisessa kaavoituksen prosesseissa. Vuonna 2022 tähän työhön osoitettiin yksi uusi vakanssi, joka sijoitettiin yleiskaavoituksen yksikköön. Yleiskaavoitus ja ympäristökeskus tekevät tiivistä yhteistyötä luonnon monimuotoisuuteen liittyvissä kysymyksissä.